

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд „Морфофункционални характеристики на състезатели по фехтовка” разработен от д-р Евелина Емилова Милошова с научен ръководител доц. д-р Д. Димитрова, доктор за присъждане на образователната и научна степен „Доктор” в професионално направление 7.4. Обществено здраве

Рецензент: проф. д-р Мария Василева Тотева, дмн

Проучванията върху морфофункционалните характеристики на спортисти продължават да заемат съществен дял от изследователските програми на лекари, треньори, антрополози и др. предвид специфичните биологични модели, които обогатяват както спортната, така и други направления на науката. В този смисъл, обсъжданата проблематика от докторантката има своята значимост и информативност.

Дисертационният труд е в обем от 210 стр. и е онагледен с 65 таблици и 79 фигури. Той включва библиографски списък от 237 заглавия, от които 36 на кирилица и 201 на латиница. Представени са и 8 стр. приложения.

След кратък увод е извършен многопосочен и задълбочен литературен обзор. В него са намерили място както класически публикации, така и такива на преобладаващ брой автори от последното десетилетие. Следвайки изследователската си идея, Е. Милошова последователно обсъжда статиите, свързани с различните аспекти на своя научен проект.

Специално внимание обръщам върху раздела касаещ морфологичната асиметрия на крайниците. Този проблем е недостатъчно проучен у нас в спортно-медицинско направление и в частност фехтовалната активност, поради което оценявам коментара особено високо като израз на професионалната компетенция на авторката. Похвално е, че библиографската справка относно физическата

дееспособност е извършена с конкретна насоченост съобразно особеностите в развитието на двигателните качества във фехтовката.

Научната информация на труда се обогатява и от раздела, посветен на спецификата на травматизма в този спорт, като цяло, по вид оръжия, нозология, фактори и др.

Обобщено – прегледът на литературата е целенасочен, компетентен и представя кандидатката като специалист с творческо мислене, който успешно интерпретира научната информация с подчертано критично отношение. Литературната осведоменост на авторката и личния ѝ професионален опит са базата за изградената работна хипотеза. Въз основа на нея се формулира целта на изследователския проект, а именно комплексна характеристика на морфологичните и функционални особености на фехтовачите, както и анализ на травматизма в този спорт. За реализирането на целта са поставени 6 задачи, които конкретизират основните направления на експеримента.

Контингентът от 350 състезатели по фехтовка (мъже и жени) е напълно достатъчен. Той е диференциран в 3 изследователски програми, а именно – на 120 д. са определени антропометричните характеристики; на 50 д. е тестирана физическата дееспособност и 180 д. са обхванати в травматологичното проучване.

Изследователската батерия включва 17 основни морфологични признака, въз основа на които е определен състава на телесната маса по 7 показателя; индекс за телесна маса; соматотип и асиметрия на крайниците. Приложени са 7 теста за оценка на физическата дееспособност по Eurofit в т. ч. и максимален спироергометричен тест. Този подход позволява обективни сравнения с чуждестранни резултати относно физическия работен капацитет. Проучването на травматизма е в 2 насоки – чрез директен едногодишен мониторинг на състезания, както и анкетен метод за получени травми в период от една календарна година.

Извършена е адекватна математико-статистическа обработка на събраната база данни, гарантираща тяхната достоверност.

Обсъждането на резултатите е подробно и следва стройна система, при която след представяне на съответните параметри на отделните показатели, се извършва сравнителен анализ с тези на българското население, студентите от НСА и представители на други спортове. Най-съществени са заключенията след анализа на телесните структури на българските състезатели в сравнение с чуждестранните фехтовачи, които показват както етнически различия, така и специфичен за спорта морфотип.

Съставът на телесната маса със своите компоненти е детайлно анализиран по горепосочената схема като особено интересни са резултатите, отнасящи се до мускулните сечения на крайниците. В българската спортно-медицинска литература тези характеристики не са обсъждани, което определя информацията като особено полезна и значима.

Соматотипологичните особености на изследваните лица (мъже и жени) в различните дисциплини дават възможност за заключение по отношение необходимостта от диференциран подбор съобразно вида оръжие. В този раздел докторантката задълбочено обсъжда своите резултати, сравнявайки ги с тези на други спортове и на автори, публикували соматотипологични данни в 20-годишен период. Това ѝ позволява да направи мотивирани заключения по проблема.

Е. Милошова проучва подробно признаците на асиметрия на крайниците в зависимост от пола, фехтовалната дисциплина и доминирането на основните мускулни групи в играта. Тази част от дисертацията задълбочава заключението върху морфологичния профил на състезателите и представлява новост в тази насока.

Физическата дееспособност на експерименталния контингент, определен с тестовете на Eurofit разкрива нивото в развитието на специфичните за фехтовката двигателни качества. От особено голямо

значение е прилагането на субмаксимален и максимален тест до отказ. Получените резултати за максималната ергометрична работоспособност, VO_2 макс. и кислороден пулс по обективен начин отразяват аеробния капацитет на фехтовачите в сравнителен аспект с представители на други спортове и са база за оптимизиране на тренировъчния процес.

Последната част от дисертацията е посветена на спецификата на травматизма във фехтовката. Формално преценено, този проблем не е част от основната научна теза, но той е особено значим от практическа гледна точка. Акцентът е върху причините, които водят до травматичните увреждания, което определя и подходящата профилактика в тази насока. Диференцираното изследване по време на състезания (по пол, възраст, оръжие, вид) и приложения анкетен метод дават пълна картина на травматологичните проблеми във фехтовката.

В края на всеки раздел д-р Милошова прави междинни заключения, които в синтезиран вид представят обобщените резултати и улесняват информацията.

Докторският труд се характеризира с ясен литературен стил и много добро полиграфично онагледяване. В окончателния вариант са взети предвид и коригирани някои забележки при вътрешната защита.

Представените 6 основни извода отразяват реално поставените задачи на проучването. Те са добре прецизирани и успешно обобщават междинните заключения на отделните раздели.

Оформените 3 препоръки са целенасочени и с възможност да се реализират ефективно в спортната практика.

Научните приноси на дисертационния труд могат да бъдат обобщени, както следва:

- Извършено е първото у нас комплексно изследване на морфологичния и функционален статус на българските състезатели по фехтовка, което обогатява спортно-медицинската наука и спортната практика.

- Използваните прецизни антропологични методи за определяне на мускулните сечения и мускулната асиметрия на крайниците са с голяма практическа значимост за оценка на телесната структура.

- Разработени са моделни морфофункционални характеристики в диференцирани групи (съобразно вида оръжие), които са база за оптимизиране на спортния подбор и тренировъчния процес в този спорт.

- Подробното проучване на травматизма във фехтовката по време на състезания и тренировки може да се използва за подобряване на профилактиката на спортните инциденти във фехтовката.

Отделни части от дисертацията са публикувани в 3 статии.

Авторефератът отговаря на необходимите изисквания.

Заклучение

Разработен е докторски труд с изразена научна и научно-приложна значимост, който е резултат на многогодишния опит на авторката като лекар на федерацията по фехтовка. Чрез него тя се представя като утвърден специалист с безспорни компетенции. Въз основа на изтъкнатите от мен достойнства убедено препоръчвам на Уважаемото научно жури да удостои д-р Евелина Емилова Милошова с образователната и научна степен „Доктор“ в професионално направление 7.4. Обществено здраве.

Рецензент:

Проф. д-р М. Тотева, дмн